

PREDMETNA NASTAVA

Priručnik za poticanje darovitosti u području *Aktivnog građanstva*

Priručnik nastao iz projekta "DARoviti u fokusu - izgradnja ljudskih kapaciteta u osnovnoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja za rad s darovitim učenicima na područjima poduzetništva i aktivnog građanstva".

Nositelj projekta: Callidus ustanova za obrazovanje odraslih

Partneri: FC Adria Solutions d.o.o., OŠ Ante Kovačića, OŠ Ivo Kozarčanin Hrvatska Dubica, OŠ Kistanje, OŠ Krapinske Toplice, OŠ Zlatar Bistrica, FC Education Nordic

Autori priručnika:

Doris Čunović (OŠ Ivo Kozarčanin), Ana Mlinar (OŠ Ante Kovačića), Ivan Vrankić (OŠ Krapinske toplice), Melita Špoljar (OŠ Zlatar Bistrica), Vedrana Neralić Strugačevac (OŠ Kistanje)

Projekt "DARoviti u fokusu" financiran je sredstvima Financijskog mehanizma Europskog gospodarskog prostora kroz program "Lokalni razvoj i smanjenje siromaštva" (LDPR).

Više informacija o EGP financijskom mehanizmu možete pronaći na <https://eeagrants.hr/financijski-mehanizmi/o-financijskim-mehanizmima/>

Više informacija o programu možete pronaći na web stranici: <https://eeagrants.hr/programi/lokalni-razvoj-i-smanjenje-siromastva/>

SADRŽAJ

PREGOVOR	4
ZAŠTO RAZVIJATI AKTIVNO GRAĐANSTVO	5
MODEL PODUČAVANJA GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U PREDMETNOJ NASTAVI	6
5. RAZRED PREDMETNE NASTAVE	7
Izbori i izborni proces (1. sat)	8
Izbori i izborni proces (2. sat)	10
Pregledno predavanje o demokraciji (3. sat)	11
Kviz KAHOOT, rasprava i dodatna pitanja (4. sat)	15
6. RAZRED PREDMETNE NASTAVE	16
Javni nastup (1. sat)	17
Javni nastup (2. sat)	19
Konvencija o pravima djeteta (1. sat)	20
Konvencija o pravima djeteta (2. sat)	22
7. i 8. RAZRED PREDMETNE NASTAVE	24
Planiram – biram	25
Prava potrošača	28
Predrasude i stereotipi (uvod)	35
Predrasude i stereotipi (primjeri)	37
Utječu li mediji na naše mišljenje i stavove?	39
ZERO WASTE (Prevenција bacanja iskoristivih namirnica)	45
Projekt zelena budućnost (5 sati)	47
Aktivnost za učenike	55
Ustav RH, 8. razred (primjeri)	59

PREGOVOR

Ovaj priručnik namijenjen je i zanimljiv učiteljima razredne i predmetne nastave u osnovnoj školi, a posebice razrednicima i učiteljima koji provode satove razrednika i različite izvannastavne aktivnosti s darovitim učenicima na temu aktivnog građanstva i demokracije u širem smislu. Iako je priručnik u prvom redu namijenjen učiteljima i stručnim suradnicima koji su izravno uključeni u provedbu aktivnog građanstva na satu razrednika ili provođenje izvannastavnih aktivnosti s darovitim učenicima, on može jednako koristiti svima zainteresiranim koji se žele upoznati sa sadržajima i očekivanim ishodima pojedinih nastavnih jedinica aktivnog građanstva.

Darovitost je kombinacija sposobnosti i osobina ličnosti, a javlja se u različitim područjima. Vrlo su rijetki nadareni pojedinci čija se talentiranost proteže na sva područja ljudskih djelatnosti. To može biti samo potencijal koji se, bez poticaja okoline, nikada ne manifestira. Najvažnije čimbenike u razvoju darovitosti čine obitelj i škola.

Sadržaj je izabran i obrađen s posebnom pozornošću. Namjera nam je da odabrane sadržaje iz tog područja učinimo što pristupačnijima svima koji će se njima koristiti bez obzira na dob i upućenost, i to uz pomoć detaljnih radionica u obliku tablica.

Prilikom izbora radionica, pazilo se na to da je njihov sadržaj zanimljiv djeci i učiteljima koji će ih provoditi, da u njima prevladava aktivnost učenika, da se mogu izvoditi na satu razrednika ili u sklopu izvannastavnih aktivnosti u različitim prostorima: unutar škole, u školskom okruženju ili u slobodnoj prirodi.

U ovom ćete priručniku pronaći niz korisnih uputa i savjeta o načinu iskorištavanja nekih pedagoških načela koja je potrebno slijediti u radu s djecom. Opisane su radionice koje se mogu provesti na satu s djecom, zajedno s temom rada, metodama, ciljevima i ishodima koji se žele postići na određenom satu. Osim toga, detaljno je opisan tijek cijele aktivnosti radionice.

Naglasak je na aktivnosti učenika i upoznavanju aktivnog građanstva kao teme, i to u sklopu tri cjeline: ljudska prava, demokracija i društvena zajednica.

Na vama je da ocijenite valjanost i svrsishodnost ovog priručnika. Vjerujemo da će on barem malo pridonijeti unaprjeđenju i kvaliteti nastave sata razrednika i provođenju izvannastavnih aktivnosti koje su povezane s temom aktivnog građanstva.

ZAŠTO RAZVIJATI AKTIVNO GRAĐANSTVO

Pojam „aktivno građanstvo“ podrazumijeva „budnu i zainteresiranu javnost“ koja prati događanja u politici, zdravstvu, obrazovanju, zapošljavanju i svim drugim područjima od javnog interesa te koja ukazuje na probleme i aktivno sudjeluje u političkom životu svoje zemlje. Biti aktivan građanin ne zahtijeva poseban status i sposobnosti jer svaki pojedinac može biti aktivan građanin ako se angažira i zastupa opći interes. Suština aktivnog građanstva jest sposobnost građanina da uoči problem od javnog značaja i bavi se njime, preuzimajući na taj način odgovornost za brigu o zajedničkim dobrima. Razvijanje aktivnog građanstva kod djece ima mnoge prednosti. Djeca koja su uključena u aktivnosti koje promiču aktivno građanstvo razvijaju osjećaj odgovornosti prema zajednici i okolišu, stječu vještine rješavanja problema, razvijaju kritičko mišljenje i uče kako se nositi s različitim situacijama. Također, aktivno građanstvo kod djece može pomoći u razvoju samopouzdanja i samopoštovanja, kao i u razvoju socijalnih vještina i mreža. Djeca koja su uključena u aktivnosti koje promiču aktivno građanstvo također su sklonija sudjelovanju u demokratskim procesima kasnije u životu.

Cilj građanskog aktivizma jest ojačati i podići svijest građana te ih uključiti u proces donošenja javnopolitičkih odluka i potaknuti na aktivno sudjelovanje u životu zajednice. S obzirom na to da je naglasak projekta na radu s darovitom djecom osnovnoškolske dobi u ruralnim područjima, nastojali smo napraviti interaktivne i raznovrsne radionice uz pomoć kojih će daroviti učenici u osnovnim školama steći osnovna znanja i pojmove vezane za teme kao što su demokracija, Ustav Republike Hrvatske, Konvencija o pravima djeteta i druge. Također će biti motivirani za rad u svojoj lokalnoj zajednici te će, zahvaljujući temama poput stereotipa i predrasuda te odgovorne potrošnje, pridonijeti podizanju svijesti o građanskom angažmanu, solidarnosti, međusobnoj podršci i toleranciji. Učenici će steći znanje o metodama i važnosti javnog nastupa, kao i o utjecaju

medija na naše osobne stavove, pri čemu će razmijeniti svoja iskustva, te ih primijeniti u praksi. Također, goruća tema onečišćenja razrađena je u obliku niza manjih tematskih jedinica, poput prekomjerne proizvodnje odjeće, plastičnih vrećica i plastičnih boca te bacanja hrane u skladu s održivim razvojem, a glavni je naglasak na tome kako motivirati darovite učenike da se posvete aktivnom radu u zajednici, ulažu u obrazovanje i sudjeluju u pozitivnom oblikovanju društvenih promjena, napretka i zajedništva.

MODEL PODUČAVANJA GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U PREDMETNOJ NASTAVI

Metode učenja i podučavanja sastavni su i važni dio odgojno-obrazovnog procesa. Različitim metodama podučavanja kod učenika se razvija interes za aktivno uključivanje u nastavni proces, a samim time i ostvarivanje punog potencijala. U nastavnom procesu, učitelj je moderator koji vodi učenika prema tome da postane aktivni dionik.

U području građanskog odgoja i obrazovanja, koristeći različite metode učenja i podučavanja potiče se aktivno sudjelovanje i angažman učenika u cijelom procesu, od usvajanja temeljnih znanja i vještina o aktivnom građanstvu do razvijanja kritičkog mišljenja i aktivnog sudjelovanja u rješavanju problema.

Na taj se način kod učenika razvijaju različite vještine koje bi trebale biti primjenjive u mnogim područjima života. Kao važne kompetencije istaknuli bismo komunikacijske i prezentacijske vještine, vještinu kritičkog promišljanja i rješavanja problema, socijalne vještine, samostalnost i odgovornost te građanske kompetencije. Navedene su vještine nužne kako bi pojedinac bio uključen u život zajednice.

Poticanjem učenika na iznošenje stavova i razmišljanje potiče se kritičko promišljanje koje je prijeko potrebno za razvoj aktivnog građanina koji će svojim djelovanjem pozitivno doprinijeti promjenama u društvu i zajednici.

Suradničkim učenjem, odnosno razvijanjem komunikacij-

skih kompetencija postiže se pozitivna atmosfera i duh.

Iskustveno učenje model je kojim učenici na konkretnim primjerima razvijaju znanja i vještine.

Praktičnim radom učenici doprinose rješavanju problema te na kreativan i inovativan način iskazuju svoja promišljanja.

U projektnim aktivnostima prolaze proces od uočavanja problema, demokratskog izbora najboljeg pristupa rješavanju problema, stvaranja plana akcije te realizacije. Na taj se način potiču timski duh, suradničko učenje, komunikacijske vještine i kreativnost.

Analizom različitih vrsta medija učenici dolaze do zaključaka o važnosti informacija te uče kako odvajati ključne informacije od onih koje negativno utječu na društvo. Naglasak je na oblikovanju informirane osobe koja kritički promišlja.

U građanskom odgoju i obrazovanju naglasak je na poticanju inicijative i aktivnog sudjelovanja u društvu, od škole do zajednice i globalno. Međusobnim uvažavanjem u odnosu učitelj-učenik / učenik-učenik, potiče se razvoj stavova i njihovo iznošenje u duhu tolerancije.

Postati aktivni građanin cjeloživotni je proces, stoga je važno upoznati djecu s tim pojmom od najranije dobi kako bi spoznali koliko važnu ulogu pojedinac ima u društvu, od mikrorazine do one globalne.

Izvori:

doc. dr. sc. Marina Diković, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, izvorni znanstveni članak / original scientific paper. Prihvaćeno: 1.12.2016.

Definiranje i odabir ključnih kompetencija, BIBLIOTEKA OECD/PISA. Izvorno objavio OECD na engleskom jeziku pod naslovom: „The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary“, OECD 2005, <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf>. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Nacionalni PISA centar, Hrvatska, odgovoran je za kvalitetu hrvatskog prijevoda i njegovu usklađenost s izvornim tekstom. Nakladnik: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA centar.

5. razred

PREDMETNE NASTAVE

DARoviti
u f•kusu

IZBORI I IZBORNI PROCES

1. sat

(5. razred predmetne nastave)

ISHODI:

- goo B.2.1. Promiče pravila demokratske zajednice,
- goo B.2.2. Sudjeluje u odlučivanju u demokratskoj zajednici,
- goo C.2.1. Sudjeluje u unaprjeđenju života i rada škole,
- goo C.2.3. Promiče kvalitetu života u školi i demokratizaciju škole.

VIJEĆE UČENIKA

Biraju se vijećnici iz svakog razrednog odjela, predsjednik Vijeća učenika, zamjenik i zapisničar

KRATKI PREGLED STATUTA ŠKOLE (20 min)

ZAKON O ODGOJU I OBRAZOVANJU U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI

Članak 71.

1. U školi se osniva vijeće učenika koje čine predstavnici učenika svakog razrednog odjela. (2) Predstavnik vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pravima i obvezama učenika, bez prava odlučivanja. (3) Način izbora i djelokrug rada vijeća učenika utvrđuje se statutom škole.

IZ STATUTA ŠKOLE O VIJEĆU UČENIKA

VIJEĆE UČENIKA

Članak 124.

U školi se osniva Vijeće učenika koje čine predstavnici učenika svakog razrednog odjela. Predstavnik učenika za Vijeće učenika bira se na satu razrednika, a postupkom izbora rukovodi razrednik.

OVLASTI VIJEĆA UČENIKA

Članak 125.

Vijeće učenika:

- promiče interese učenika i predlaže mjere za poboljšanje prava i interesa učenika,
- daje sugestije za provedbu izleta i ekskurzija,
- raspravlja o prijedlogu Etičkog kodeksa neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti i Kućnog reda,
- daje prijedloge o provedbi Kućnoga reda,
- može dati pritužbu ravnatelju Škole, Učiteljskom vijeću i Školskom odboru glede statusa i položaja učenika Škole,
- raspravlja i daje prijedloge i o drugim pitanjima važnim za prava, obveze i interese.

IZ STATUTA ŠKOLE O PREDSJEDNIKU RAZREDA

X. TIJELA RAZREDNOG ODJELA

Predsjednik i zamjenik predsjednika razrednog odjela

Članak 122.

Učenici razrednog odjela na početku nastavne godine iz svojih redova biraju predsjednika i zamjenika predsjednika razrednog odjela za tekuću školsku godinu.

Za predsjednika i zamjenika predsjednika razrednog odjela izabrani su učenici koji su dobili najveći broj glasova nazočnih učenika.

Postupkom izbora predsjednika i zamjenika predsjednika razrednog odjela rukovodi razrednik.

Članak 123.

Predsjednik razrednog odjela predstavlja razredni odjel, štiti i promiče interese učenika razrednog odjela u Školi. Zamjenik predsjednika razrednog odjela zamjenjuje predsjednika u slučaju njegove spriječenosti ili nenazočnosti.

UVOD U IZBORNI PROCES:

Izborni proces (25 min) za predsjednika razreda i vijećnika za Vijeće učenika u osnovnoj školi vrijedno je obrazovno iskustvo koje učenike upoznaje s načelima demokracije i odgovornog građanstva. Evo detaljnog vodiča za organiziranje izbora za predsjednika razreda u osnovnoj školi:

Faza pripreme:

1. **Najava:** proces započinje službenom objavom predstojećih izbora za predsjednika razreda. Nastavnici i školsko osoblje trebaju učenicima objasniti svrhu i važnost izbora.
2. **Prihvatljivost:** definirajte kriterije prihvatljivosti za kandidate. Obično bi kandidati trebali biti trenutni učenici u razredu, imati dobar akademski položaj i pokazati odgovorno ponašanje.

Utvrđiti osobine i sposobnosti koje treba imati predsjednik razreda.

- Naglasak na karakteru, stavovima, znanju i vještinama (koristiti za ploču, naslov „osobine vođe”, cijeli razred sudjeluje u navođenju osobina).

Faza nominacije:

1. **Razdoblje nominacije:** postavite određeno razdoblje tijekom kojeg učenici zainteresirani za ulogu predsjednika razreda mogu objaviti svoju kandidaturu. To im razdoblje treba unaprijed priopćiti.
2. **Pravila kampanje:** postavite jasna pravila za kampanju, kao što su materijali, slogani i govori. Materijali kampanje trebali bi odgovarati dobi i ne bi trebali narušavati školsko okruženje.
3. **Govori kandidata:** dopustite svakom kandidatu da pripremi kratak govor, predstavljajući se i objašnjavajući svoje razloge za kandidaturu. Ti se govori mogu održati u razredu ili tijekom SRO-a (izborni plakat s programom napraviti za domaću zadaću, prezentacija plakata prije izbora).
4. **Kandidature:** nakon razdoblja prijave, sastavite popis imena kandidata i podijelite ga s učenicima i nastavnicima.

IZBORI I IZBORNI PROCES

2. sat

(5. razred predmetne nastave)

Faza glasovanja (45 min)

1. **Predstavljanje plakata/programa**, 15 min.
2. **Registracija birača**: osigurajte da su svi učenici s pravom glasa registrirani za glasovanje. Svaki učenik treba imati jednaku priliku sudjelovati na izborima.
3. **Izrada glasačke kabine**: izradite glasačke kabine ili mjesta na kojima učenici mogu privatno glasovati.
4. **Izrada glasačkih listića**: izradite glasačke listiće primjerene dobi s imenima kandidata i prostorom za učenike kako bi označili svoj izbor. Osigurajte da je postupak jednostavan i lako razumljiv.
5. **Glasovanje**: odredite dan za glasovanje. Obično je najbolje provesti izbore tijekom školskih sati kako bi se osiguralo maksimalno sudjelovanje.
6. **Prebrojavanje glasačkih listića**: nakon završetka glasovanja, prebrojite glasačke listiće na transparentan način. Razmislite o uključivanju učitelja ili osoblja u nadzor ovog procesa.

Objava rezultata:

1. **Objava pobjednika**: na satu razrednog odjela objavite rezultate izbora i predstavite novoizabranog predsjednika razreda.

Odgovornosti predsjednika razreda:

1. **Orijentacija**: pružite novoizabranom predsjedniku razreda smjernice o njegovim odgovornostima, poput predstavljanja kolega, rješavanja problema i organiziranja razrednih aktivnosti.
2. **Suradnja**: potaknite predsjednika razreda na blisku suradnju s učiteljima i školskim osobljem kako bi se provele sve predložene inicijative i planovi.
3. **Redoviti sastanci**: zakažite redovite sastanke na kojima predsjednik razreda može podijeliti novosti i prikupljati podatke od svojih kolega.
4. **Trajanje razdoblja**: definirajte trajanje mandata predsjednika razreda, bilo da se radi o cijeloj školskoj godini ili kraćem razdoblju.
5. **Uloga savjetnika**: imenujte učitelja ili člana osoblja savjetnikom koji će podržati predsjednika razreda u njegovoj ulozi.

Izborni proces predsjednika razreda osnovne škole trebao bi biti obrazovno iskustvo koje naglašava demokratska načela sudjelovanja, zastupljenosti i odgovornosti. Također, pruža mladim učenicima vrijedne mogućnosti vođenja i pomaže u stvaranju osjećaja odgovornosti i zajednice unutar škole.

PREGLEDNO PREDAVANJE O DEMOKRACIJI

3. sat

(5. razred predmetne nastave), 45 min.

PREGLED
DEMOKRACIJE.
pptx

Slajd 1: naslov

1. Naslov: „Pregled demokracije“.

Slajd 2: „Uvod“

1. Definicija: demokracija je sustav vlasti u kojem je vlast povjerena narodu, koji odluke donosi kolektivno, bilo izravno ili uz pomoć izabranih predstavnika.
2. Značaj demokracije: ona je temelj modernog upravljanja, promicanja slobode, jednakosti i zaštite individualnih prava.

Važnost demokracije leži u njezinim temeljnim načelima i njezinom pozitivnom utjecaju na društvo. Slijedi nekoliko ključnih razloga zašto se demokracija smatra važnom.

- 1. Individualna prava i slobode:** demokracija štiti i promiče individualna prava i slobode, kao što su sloboda govora, vjeroispovijesti i okupljanja. Njome se osigurava da se građani mogu izraziti bez straha od vladine represije.
- 2. Jednakost i pravda:** demokratski sustavi teže jednakosti u skladu sa zakonom i pravednom postupanju prema svim građanima. Naglašavaju vladavinu prava, što znači da su svi ljudi, uključujući vladine dužnosnike, podložni i odgovorni prema zakonu.
- 3. Sudjelovanje građana:** demokracija potiče aktivno sudjelovanje građana u procesu donošenja odluka. Građani imaju pravo glasa, kandidature i sudjelovanja u političkim aktivnostima. Ovaj angažman omogućuje ljudima pravo glasa o tome u kojem će smjeru ići njihova zemlja.

4. Mirni prijenos vlasti: u demokracijama se vlast mirno prenosi izborima. Time se smanjuje vjerojatnost političkog nasilja i nestabilnosti povezane s autoritarnim režimima.

5. Odgovornost i transparentnost: demokratske vlade imaju odgovornost prema svojim građanima. One su transparentne u svojim postupcima, a njihove se odluke mogu nadzirati. Ta odgovornost pomaže u sprječavanju korupcije i zlouporabe moći.

6. Zaštita manjina: demokracija štiti prava manjinskih skupina. Prava manjina zaštićena su pravnim mehanizmima i načelom da većina treba poštovati prava i mišljenja manjine.

7. Inovacije i napredak: demokracije često potiču inovacije, gospodarski razvoj i tehnološki napredak. Otvorena društva omogućuju procvat različitih ideja i perspektiva, što dovodi do napretka u različitim područjima.

8. Građanske slobode: demokracija podržava građanske slobode, kao što su pravo na privatnost i pravičan postupak. Te zaštite osiguravaju pravedno postupanje vlade prema pojedincima i poštovanje njihovih prava.

9. Međunarodni odnosi: demokratske zemlje obično imaju mirnije međusobne odnose. Manje je vjerojatno da će demokracije sudjelovati u oružanom sukobu s drugim demokracijama, što doprinosi globalnoj stabilnosti.

10. Socijalna skrb: demokracije često daju prednost politikama socijalne skrbi, zdravstvenoj skrbi, obrazovanju i razvoju infrastrukture. Cilj je tih politika poboljšati kvalitetu života svih građana.

11. Prilagodljivost: demokracije su prilagodljive i reagiraju na promjenjive okolnosti i volju ljudi. Društveni izazovi mogu se riješiti mirnim putem.

12. Raznolikost i uključivost: demokracija cijeni raznolikost i uključivost, prepoznajući važnost različitih glasova i perspektiva u oblikovanju politika i odluka.

Ukratko, demokracija je važna jer promiče ljudska prava, socijalnu pravdu, političko sudjelovanje i odgovornost. Doprinosi stabilnosti, napretku i dobrobiti društava, osiguravajući da vlada služi interesima naroda i poštuje ljudska prava i slobode.

Slajd 3 i 4: „Povijesno podrijetlo“

1. Antička Grčka: korijeni demokracije mogu se pratiti do antičke Atene u 5. stoljeću prije Krista, gdje su građani izravno sudjelovali u donošenju odluka.

2. Povijesna evolucija: demokracija se stoljećima razvijala i prilagođavala različitim kulturnim i političkim kontekstima.

Povijest demokracije složena je i višestruka priča koja se proteže tisućama godina i uključuje različite kulture i civilizacije. Slijedi kratak pregled povijesti demokracije.

1. Antička Grčka (5. stoljeće prije Krista)

1. Koncept demokracije nastao je u staroj Grčkoj, posebno u gradu-državi Ateni. Često se naziva „atenska demokracija“.
2. U Ateni su građani izravno sudjelovali u donošenju odluka uz pomoć skupštine pod nazivom „Ekklesia“. Glasovali su o zakonima, politikama i važnim državnim pitanjima.
3. Međutim, važno je napomenuti da je atenska demokracija bila ograničena na muške građane, isključujući žene, robove i ne-građane.

2. Rimska Republika (509. – 27. pr. Kr.)

1. Rimska Republika uključivala je elemente demokratskog upravljanja, iako nije bila potpuna demokracija. U njemu su sudjelovali izabrani dužnosnici, kao što su senatori i konzuli, koji su zastupali interese naroda.
2. Sustav upravljanja Rimske Republike utjecao je na kasnija demokratska zbivanja u Europi.

3. Srednjovjekovna Europa (srednji vijek)

1. Nakon pada Rimskog Carstva, demokratska načela uglavnom su se povukla u Europi tijekom srednjeg vijeka. Feudalni sustavi i monarhije dominirali su upravljanjem.

4. Prosvjetljenje (17. – 18. stoljeće)

1. Prosvjetiteljsko razdoblje u Europi dovelo je do ponovnog porasta interesa za demokratske ideje. Mislioci poput Johna Lockeja, Jean-Jacquesa Rousseaua i Montesquieua postavili su intelektualne temelje za moderna demokratska načela.
2. Prosvjetiteljske ideje naglašavale su pojmove kao što su individualna prava, društveni ugovor i dioba vlasti.

5. Američka revolucija (1775. – 1783.)

1. Američka revolucija protiv britanske vladavine rezultirala je uspostavom Sjedinjenih Američkih Država. Ustav SAD-a, ratificiran 1788. godine, stvorio je saveznu republiku temeljenu na demokratskim načelima.
2. Zakon o pravima, dodan 1791. godine, sadržavao je temeljne individualne slobode.

6. Francuska revolucija (1789. – 1799.)

1. Francuska revolucija dovela je do uspona Francuske Republike i širenja demokratskih ideala u Europi.
2. Revolucija je imala dubok utjecaj na razvoj moderne demokracije, iako je svjedočila i razdobljima autoritarizma.

7. 19. i 20. stoljeće

1. U 19. stoljeću došlo je do širenja demokracije u Europi i Americi. Zemlje poput Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske proširile su pravo glasa na veći dio stanovništva.
2. Dvadeseto stoljeće svjedočilo je daljnjoj demokratizaciji na globalnoj razini, s krajem kolonijalnih carstava i širenjem demokratskih pokreta.

8. Nakon Drugog svjetskog rata

1. Posljedice Drugog svjetskog rata dovele su do uspostave demokratskih vlada u mnogim zemljama.

Organizacije poput Ujedinjenih naroda promicale su demokratska načela i ljudska prava.

9. Suvremena demokracija

1. Danas demokracija postoji u različitim oblicima diljem svijeta, od liberalnih demokracija sa snažnom zaštitom individualnih prava do demokracija u nastajanju koje se suočavaju s izazovima i tranzicijama.
2. Načela demokracije nastavljaju se razvijati i prilagođavati novim političkim, društvenim i tehnološkim dostignućima.

Povijest demokracije odražava stalnu potragu čovječanstva za samoupravom, individualnim pravima i kolektivnom težnjom za pravdom i jednakosti. Iako se demokracija tijekom povijesti suočavala s brojnim izazovima i zastojima, njezina trajna privlačnost kao sustava koji građanima omogućuje da oblikuju svoje sudbine ostaje neumanjena.

Slajd 5: „Ključna načela demokracije“

1. Narodni suverenitet: narod ima konačnu ovlast i može birati predstavnike koji će donositi odluke u njihovo ime.
2. Vladavina prava: svi pojedinci, uključujući vladine dužnosnike, podliježu zakonu i odgovorni su za svoje postupke.
3. Dioba vlasti: vladine funkcije podijeljene su na zakonodavnu, izvršnu i pravosudnu granu kako bi se spriječila koncentracija vlasti.
4. Politička jednakost: svi građani imaju jednaka politička prava, uključujući pravo glasa i kandidature.
5. Individualna prava: zaštita temeljnih prava i sloboda, kao što su sloboda govora i pravo na pošteno suđenje.
6. Tolerancija i uključivost: demokratsko društvo cijeni raznolikost i poštuje različita mišljenja i uvjerenja.
7. Otvorenost: poticanje kritičkog mišljenja i prijemčivosti za nove ideje i perspektive.
8. Aktivno sudjelovanje: uključivanje građana u proces donošenja odluka i promicanje građanske uključenosti.

Slajd 6: „Vrste demokracije“

1. Izravna demokracija: građani izravno sudjeluju u donošenju odluka referendumom ili sastancima gradske skupštine.
2. Predstavnička demokracija: građani biraju predstavnike koji će donositi odluke u njihovo ime u zakonodavnom tijelu.
3. Parlamentarna demokracija: izvršna vlast dobiva svoj legitimitet iz zakonodavne vlasti i odgovorna je njoj.

Slajd 7: „Demokracija i autoritativni sustav“

1. Struktura moći

1. U demokraciji, moć je povjerena narodu koji ima krajnji autoritet u donošenju odluka. To se može učiniti izravno (izravna demokracija) ili preko izabranih predstavnika (predstavnička demokracija).

2. Sudjelovanje građana:

1. Demokracija potiče aktivno sudjelovanje građana glasovanjem, zagovaranjem i sudjelovanjem u političkim procesima.
2. Građani imaju pravo izraziti svoje mišljenje, okupiti se i sudjelovati u mirnim prosvjedima.

3. Pojedinačna prava

1. Individualna prava i slobode, kao što su sloboda govora, tiska, vjeroispovijesti i okupljanja, zaštićeni su i sadržani u zakonima ili ustavima.
2. Vladavina prava osigurava da vladine mjere podliježu pravnim ograničenjima.

4. Politički pluralizam

1. Dobrodošlo je i potiče se više političkih stranaka i različita mišljenja.
2. Izbori su obično konkurentni, s redovitim mogućnostima za promjenu vlasti.

5. Transparentnost i odgovornost

1. Vladine akcije, odluke i potrošnja podliježu nadzoru, transparentnosti i odgovornosti.
2. Neovisni mediji i slobodni tisak igraju ključnu ulogu u informiranju javnosti.

6. Civilno društvo:

1. Građanske organizacije, nevladine organizacije i skupine civilnog društva bitne su sastavnice demokratskog društva koje se zalaže za različite ciljeve i zastupa različite interese.

7. Provjera i ravnoteža:

1. Demokratske sustave često karakteriziraju provjere i ravnoteža među vladinim granama (izvršnim, zakonodavnim i sudskim) kako bi se spriječila zlorab uporaba vlasti.

Autoritarnosti:

1. Struktura moći

1. U autoritarnom sustavu moć je koncentrirana u rukama jednog vođe ili male elitne skupine. Vlada često održava strogu kontrolu nad svim aspektima društva.

2. Sudjelovanje građana

1. Autoritarni režimi ograničavaju ili kontroliraju sudjelovanje građana u politici i donošenju odluka.
2. Političko neslaganje često se potiskuje, a oporba se obeshrabruje ili progoni.

3. Pojedinačna prava

1. Individualne slobode ograničene su, a građani se mogu suočiti s ograničenjima slobode govora, okupljanja i izražavanja.
2. Može postojati ograničena ili nikakva pravna zaštita pojedinačnih prava.

4. Politički pluralizam

1. Autoritarni režimi obično potiskuju oporbene stranke i neistomišljenike.
2. Izbori, ako se održe, često se kontroliraju kako bi se osigurala kontinuirana dominacija vladajuće stranke.

5. Transparentnost i odgovornost

1. Transparentnosti često nedostaje u autoritarnim vladama, a vladine akcije ne podliježu neovisnom nadzoru.
2. Mehanizmi odgovornosti slabi su ili ne postoje.

6. Civilno društvo

1. Neovisne građanske organizacije i nevladine organizacije mogu biti ograničene, kooptirane ili zabranjene.
2. Vlada nastoji zadržati strogu kontrolu nad svim aspektima društva.

7. Ravnoteža

1. Autoritarnim sustavima nedostaju smislene provjere i ravnoteža jer vlada obično učvršćuje vlast u jednoj grani ili pojedincu.

Ukratko, demokracija i autoritarizam predstavljaju suprotstavljene krajeve spektra upravljanja. Demokracije daju prednost sudjelovanju građana, individualnim pravima, transparentnosti i odgovornosti, dok autoritarni režimi koncentriraju moć, ograničavaju slobode i suzbijaju neslaganje. Te razlike imaju značajne posljedice na politički, društveni i gospodarski život zemlje i njezinih građana.

Slajd 8: „Demokracija u praksi“

1. Demokratske zemlje: primjeri demokracija širom svijeta, uključujući Sjedinjene Države, Kanadu, Indiju i europske nacije.
2. Demokratske vrijednosti: promicanje ljudskih prava, slobodni i pošteni izbori i zaštita građanskih sloboda.

Slajd 9: „Izazovi za demokraciju“

1. Apatija birača: smanjen odaziv birača i političko razdruživanje.
2. Dezinformacije i lažne vijesti: izazovi istini i javnom diskursu.
3. Politička polarizacija: duboke podjele i neprijateljstvo među političkim frakcijama.
4. Gušenje birača: naponi da se ograniči pristup procesu glasovanja.
5. Prijetnje vladavini prava: erozija demokratskih normi i institucija.

Slajd 10: „Jačanje demokracije“

1. Građanski odgoj: promicanje poznavanja demokratskih načela i sudjelovanja.
2. Slobodni i pošteni izbori: osiguravanje izbornog integriteta i pristupa glasovanju.
3. Zaštita građanskih sloboda: zaštita sloboda govora, tiska i okupljanja.
4. Poticanje tolerancije i uključenosti: poticanje poštovanja različitih gledišta.
5. Aktivno građanstvo: poticanje građana na sudjelovanje u aktivnostima zajednice i političkim aktivnostima.

Slajd 11: „Zaključak“

1. Sažeti ključne točke: demokracija je sustav vlasti od strane naroda i za narod, izgrađen na načelima slobode, jednakosti i pravde.
2. Prilagodljivost demokracije: nastavlja se razvijati kako bi odgovorila na izazove suvremenog svijeta.

PROVEDBA KVIZA O DEMOKRACIJI (Kahoot)

4. sat

(5. razred predmetne nastave), (KVIZ KAHOOT 20 min + rasprava i dodatna pitanja)

<https://create.kahoot.it/share/kviz-demokracija/7e8fb822-6669-4660-b458-6aa71729d833>

KVIZ
DEMOKRACIJE.
pptx

Pitanja i rasprava

1. Otvorite prostor za pitanja i potaknite raspravu o demokraciji.

6. razred

PREDMETNE NASTAVE

DARoviti
u f•kusu

JAVNI NASTUP

1. sat

(6. razred predmetne nastave)

JAVNI NASTUP.pptx

ISHODI:

- goo A.3.1. Promišlja o razvoju ljudskih prava,
- goo A.3.3. Promiče ljudska prava,
- goo A.3.5. Promiče ravnopravnost spolova,
- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice.

1. AKTIVNOST (5 minuta)

Učiteljica donosi lopticu na sat, učenici stoje u krugu. Kome je loptica bačena, mora reći nekoliko rečenica o sebi.

2. AKTIVNOST (5 minuta)

Razgovor s učenicima. (Kako ste se osjećali kada ste morali javno govoriti? Može li se to uvježbati? Kako?)

3. AKTIVNOST (15 minuta)

Učenici se dijele u 5 skupina i svaka skupina dobiva jedan zadatak.

1. skupina – verbalni znakovi u govoru,
2. skupina – neverbalni znakovi u govoru,
3. skupina – govorni bonton,
4. skupina – vrednote govorenoga jezika (tempo, jačina, visina glasa, intonacija...),
5. skupina – samopouzdanje.

Učenici trebaju odgovoriti zašto su te stvari važne za dobar govor i na koji način to ostvariti. Svaka skupina bira osobu koja će govoriti pred ostalim skupinama.

4. AKTIVNOST (20 minuta)

Učiteljica ukratko ponavlja što su učenici zaključili pomoću PP prezentacije:

- pozdravite svoje slušatelje i predstavite se,
- privucite pozornost na svoje izlaganje zgodnom dosjetkom, mudrom izrekom ili nekim citatom,
- najavite sadržaj onoga o čemu ćete govoriti,
- držite se vremenskog ograničenja,
- govorite u skladu s vrednotama govorenoga jezika (pravilno izgovarajte glasove, naglašavajte riječi, dobro rasporedite stanke u govoru, prilagodite tempo, visinu glasa),
- zauzmite pravilan stav – neverbalni znakovi su važni – nemojte previše gestikulirati rukama, opustite ramena i ruke, držite se uspravno i odlučno, nemojte se meškoljiti ili premještati s noge na nogu jer to odvlači pozornost slušatelja,

- vježbajte svoj nastup govoreći naglas pred nekim bliskim osobama (roditelji, baka, sestra, brat, prijatelj/prijateljica) koje vas mogu upozoriti na neke sitnice koje trebate popraviti,
- govorite u skladu s pravilima govornoga bontona, uvažavajući svoje slušatelje,
- završite izlaganje nekim humorističnim završetkom,
- ostavite vremena za pitanja slušatelja,
- samopouzdanje ćete dobiti dobrim uvježbavanjem govora,
- trema i strah od javnog nastupa normalni su i očekivani, to znači da nam je stalo do teme, potrebno je samo duboko udahnuti, osmjehnuti se i proći će kada počnete govoriti.

(Najveći rimski govornik Kvintilijan podučavao je govorništvo i zaključio da se ono može naučiti: *Pjesnikom se rađa, a govornikom se postaje.*)

5. AKTIVNOST

Podjela tema i priprema kratkog govora na zadanu temu sljedeći sat. (Dovoljno je odabrati nekoliko učenika, ograničiti vrijeme na najviše 5 minuta, dozvoliti kartice s ključnim pojmovima u ruci kao podsjetnik.)

Teme: vrijednosti ljudskih prava, stereotipi i predrasude, uloga medija u informiranju, diskriminacija, društvena solidarnost, volontiranje.

JAVNI NASTUP

2. sat

(6. razred predmetne nastave)

1. AKTIVNOST (35 minuta)

Učiteljica dijeli učenicima listiće s pitanjima za samovrjednovanje govora. Nakon svakog govora, učenici slušatelji i sam govornik komentiraju govor.

Pitanja za samovrjednovanje govora:

- Jesam li rekao/rekla najvažnije što sam htio/htjela?
- Jesam li govorio/govorila jasno, glasno i dovoljno sporo?
- Jesam li se držao/držala uspravno i odlučno?
- Jesu li me slušatelji pažljivo slušali i razumjeli?
- Jesam li zadovoljan/zadovoljna svojim nastupom?
- Ako mislim da je potrebno, što bi se trebalo bolje uvježbati idući put?

2. AKTIVNOST (10 minuta)

Završetak sata – savjeti za uspješne govornike – učenici ispisuju na unaprijed pripremljen razredni plakat.

Izvori:

A. Katić, D. Mirt, L. Vešligaj, K. Dilica, *Hrvatska riječ 6*, čitanka iz hrvatskog jezika za šesti razred osnovne škole i priručnik.
A. Katić, D. Mirt, L. Vešligaj, *Hrvatska riječ 7*, čitanka iz hrvatskog jezika za sedmi razred osnovne škole i priručnik.
Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

1. sat

(6. razred predmetne nastave)

ISHODI:

- goo A.3.1. Promišlja o razvoju ljudskih prava,
- goo A.3.4. Promiče pravo na obrazovanje i pravo na rad,
- goo A.3.3. Promiče ljudska prava.

1. AKTIVNOST (3 minute)

Na ploči ili projektoru nalazi se fotografija UNICEF oznake. Učenici komentiraju fotografiju i pokušavaju otkriti naziv organizacije koja se krije iza prikazanog znaka. Učenici dolaze do zaključka da je riječ o UNICEF-u te iznose svoje mišljenje i dosadašnje znanje o tom međunarodnom fondu.

Učiteljica govori ukratko što je UNICEF i najavljuje temu Konvencije o pravima djeteta. UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund) međunarodni je fond za djecu koji skrbi o kvaliteti životnoga standarda djece i mladeži. Financira se dobrovoljnim priložima vlada, tvrtki i građana. Konvencija o pravima djeteta jest sporazum koji su usvojili Ujedinjeni narodi 20. studenog 1989. godine. Konvenciju je prihvatilo 196 zemalja svijeta, a među njima i Hrvatska. Konvencija sadrži obaveze koje su države potpisale kako bi zaštitile djecu te su zajednički odredile što treba učiniti da bi svako dijete raslo i razvijalo se u odraslu osobu.

2. AKTIVNOST (4 minute)

Gledanje kratkog filma koji je objavio UNICEF povodom 30. obljetnice Konvencije o pravima djeteta.

Poveznica: [Konvencija o pravima djeteta | UNICEF Hrvatska.](#)

Razgovor o filmu.

3. AKTIVNOST (15 minuta)

Poveznica: [Brošura o Konvenciji o pravima djeteta na jeziku prilagođenom djeci.pdf \(unicef.org\).](#)

Prolazimo s učenicima kratku brošuru.

Slijedi razgovor.

Tko se, prema Konvenciji, smatra djetetom? Mislite li da sva djeca u svijetu podjednako uživaju ova prava? Je li vam neko od navedenih prava neobično i smatrate li da ga nije bilo potrebno naglasiti i staviti u Konvenciju? Koje pravo smatrate najvažnijim? Koje su odgovornosti djece koja idu uz ova prava? Tko sve treba biti upoznat s dječjim pravima?

Jeste li ikada nekome zabranili da se igra s vama ili ismijali njegovo mišljenje? Je li se netko tako ponašao prema vama? Kako ste se tada osjećali? Jesu li vaša prava bila povrijeđena? Tko krši vaša prava? Zna li kome se možete obratiti ako je neko od vaših dječjih prava ozbiljno narušeno?

Što vi kao djeca i mi kao odrasli možemo poduzeti kako bismo zaštitili prava djece diljem svijeta?

4. AKTIVNOST (19 minuta)

Rad u paru.

Radeći u parovima, promotrite ilustracije dječjih prava i odaberite jednu od njih. Objasnite koje ste dječje pravo odabrali i zašto je ono za vas važno.

Predstavljanje i razgovor.

5. AKTIVNOST (4 minute)

Globalni pokret #IMAGINE (Međunarodna udruga studenata medicine Hrvatska CroMSIC je, uz podršku Ureda UNICEF-a, u Hrvatskoj okupila glazbenike, sportaše i djecu kako bi zajedno otpjevali svoju verziju pjesme „Imagine“ Johna Lennona i tako se uključili u globalnu inicijativu #IMAGINE, koju je UNICEF pokrenuo povodom obilježavanja 25. godišnjice Konvencije o pravima djeteta. U snimanju pjesme i spota „Imagine“ sudjelovali su: Jelena Radan, Bojan Jambrošić, Ivana Marić, Grupa Meritas, Luka Nižetić, komičari Studija smijeha, UNICEF-ova ambasadorica Maja Vučić, Dino Jelusić, Ivana Picek, hokejaši KHL Medveščak Mark Popovic i Mark Owuya, Mario Petreković, Saša Lozar, studenti medicine iz udruge CroMSIC, djelatnici UNICEF-a i djeca. Ova originalna verzija pjesme „Imagine“ predstavljena je na Međunarodni dan ljudske solidarnosti kao poziv na uključivanje u volonterski rad. Snimatelji (videa): Dario Hacek i Borna Elwazir.

Slušanje pjesme: [#IMAGINE - CroMSIC, UNICEF Hrvatska i prijatelji - YouTube](#) (3 minute).

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

2. sat

(6. Razred predmetne nastave)

1. AKTIVNOST (10 minuta)

Ponoviti s učenicima neke dijelove Konvencije o pravima djeteta. Prikazati na projektoru brošuru.

Poveznica: [Brošura o Konvenciji o pravima djeteta na jeziku prilagođenom djeci.pdf \(unicef.org\)](https://www.unicef.org/hrvati/files/2016/06/160616_brosura_o_konvenciji_o_pravima_djeteta_na_jeziku_prilagodjenom_djeci.pdf).

2. AKTIVNOST (35 minuta)

Učenici rade u skupinama. Svaka skupina dobije jednu situaciju u kojoj je narušeno jedno od dječjih prava. Zadatak je da učenici prepoznaju koje je dječje pravo narušeno u toj situaciji te da rasprave o tom događaju i savjetuju kako riješiti problem i pomoći dječaku/djevojčici kako bi ostvarili svoje pravo.

Učenici čitaju riješeni zadatak. Drugi ih učenici slušaju, komentiraju i nude druga rješenja (ako ih imaju).

PROBLEMSKE SITUACIJE

Pročitajte problemsku situaciju, raspravite o njoj i ponudite rješenje.

1. situacija

Ivan je dobar dječak, ali ponekad ne izvršava sve svoje obveze. Trenira nogomet i većinu vremena provodi na nogometnom igralištu. Roditelji ga, nezadovoljni njegovim ocjenama, vrlo strogo kažnjavaju. Zabranjuju mu druženje s prijateljima i izlaske. Često ga drže zatvorenog u sobi iz koje ne smije izaći dok mu ne dopuste.

Pitanje: pomažu li roditelji Ivanu? Ponudite rješenje ovog problema.

2. situacija

Ana je djevojčica koja jako voli glazbu. Rado bi pohađala Glazbenu školu jer osjeća da će tamo biti ispunjena i sretna te da će ostvariti svoje snove. Roditelji joj ne dopuštaju da se upiše jer misle da će joj Glazbena škola oduzimati previše vremena i ometati je u obavljanju školskih obveza.

Pitanje: jesu li roditelji u pravu? Ponudite rješenje ovog problema.

3. situacija

Darko je najstarije dijete u mnogobrojnoj obitelji. Ima petoro braće i dvije sestre. Žive u maloj obiteljskoj kući. Roditelji rade i većinu obveza prebacuju na Darka. Darko mora čuvati mlađu braću i sestre, čistiti kuću i ići u nabavku. Ako nešto ne uradi, roditelji su vrlo grubi i kažnjavaju ga. Pokušavao je roditeljima puno puta objasniti da su to prevelike obveze za njega i da nije spreman preuzeti tako ozbiljne odgovornosti, no roditelji nemaju razumijevanja i tvrde kako su to njegove obveze.

Pitanje: ima li Darko pravo na uživanje u djetinjstvu? Ponudite rješenje ovog problema.

4. situacija

Nora je djevojčica koja je ostala bez roditelja. Sada o njoj skrbe djed i baka koji su stariji. Nora je sretna jer je okružena ljubavlju i razumijevanjem, no predstavnici Centra za socijalnu skrb misle da Norini baka i djed zbog svoje starosti ne mogu skrbiti o Nori i žele je smjestiti u dom za nezbrinutu djecu.

Pitanje: treba li Nora ići u dom za nezbrinutu djecu? Ponudite rješenje ovog problema.

5. situacija

Petar želi biti u školskoj rukometnoj ekipi. Sporije trči i nije vješt s loptom, ali želi trenirati i naučiti. Misli da bi mu puno treniranja i pomoć suigrača bili put do napretka. Drugi suigrači ne misle tako. Petar im smeta i ismijavaju ga kao igrača u ekipi. Petar je vrlo nesretan.

Pitanje: tko treba pomoći Petru kako bi ostvario svoje pravo? Ponudite rješenje ovog problema.

3. AKTIVNOST (dodatna aktivnost)

Izradite razredni plakat o pravima djeteta!

Izvori:

Zbirka radionica „Pokreni promjenu“, Forum za slobodu odgoja.

A. Šojat, *Snaga riječi 5*, čitanka iz hrvatskog jezika za peti razred osnovne škole i priručnik.

A. Katić, D. Mirt, L. Vešligaj, *Hrvatska riječ 7*, čitanka iz hrvatskog jezika za sedmi razred i priručnik.

<https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>

Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Odgovoran potrošač

7. i 8. razred

PREDMETNE NASTAVE

DARoviti
u f•kusu

PLANIRAM – BIRAM

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: upoznati učenike s pojmovima primitak, izdatak, proračun, banka, štednja, kamate, tekući račun, minus na tekućem računu. Upoznati učenike s time kako pravilno upravljati osobnim proračunom te tako postati odgovoran potrošač.

ISHODI:

goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti.

METODE RADA: istraživačka metoda, dijaloška metoda, oluja ideja, razgovor, demonstracija.

MOTIVACIJSKI RAZGOVOR

Povesti s učenicima razgovor o džeparcu, na što najviše troše i štede li.

UVOD (10 min)

Danas ćemo govoriti o tome kako planirati kupnju, razlikovati želje od potreba, kako nastaju dugovi i što možemo učiniti kako bismo upravljali osobnim proračunom.

AKTIVNOSTI ZA UČENIKE

Učenici u paru čitaju priču, a potom rješavaju zadatke s radnog listića.

PRIČA O ELI

(Ela je srednjoškolka. Roditelji su joj otvorili račun u banci i svaki mjesec na račun polože novac kojim Ela raspolaže. Ela je u školi srela prijateljicu Laru.)

Ela: „Pozdrav Lara! Vidjela sam da imaš nove tenisice. Predivne su!“

Lara: „Većina ih u razredu ima jer su moderne pa sam ih i ja morala kupiti.“

(Ela je poželjela iste tenisice, no brinulo ju je jesu li preskupe s obzirom na njezin džeparac.

Idućeg dana, Ela i Lara srele su se ponovno u školi i nastavile razgovor o Larinim tenisicama.)

Ela: „Moja džeparac iznosi 50 eura, a saznala sam da tenisice koštaju 90 eura. Nemam dovoljno novca...“

Lara: „Na tekućem računu u banci postoji dozvoljen minus. Tako ih možeš kupiti!“

(Ela je zaključila da je to dobra ideja.

Bila je uzbuđena zbog kupnje novih tenisica koje imaju njezini vršnjaci, ali navečer joj je kod kuće splasnulo raspoloženje. Brat Marko zabrinuto se obratio Eli.)

Marko: „Lara mi je rekla da planiraš kupiti nove tenisice. Znaš li da ćeš banci plaćati kamate za taj minus?“

Lara: „Nisam znala...“

(Ela je bila odlučna oko kupnje tenisica, no da bi koristila debitnu karticu, potreban joj je PIN. Nije se mogla sjetiti koji su to brojevi. Nazvala je Laru.)

Ela: „Zaboravila sam PIN. Sjećaš li se koja su to četiri broja?“

Lara: „Ne sjećam se, ali sigurno zna Rea. Njoj sam rekla.“

ZADATAK:

Strip

1. Jesu li tenisice koje je Ela planirala kupiti želja ili potreba?

2. Tko je potaknuo Elinu želju za novim tenisicama?

3. Riješi premetaljku.

Ela je imala svoj džeparac držala u financijskoj instituciji u kojoj možemo štedjeti ili posuditi

novac _____ NIBAC

4. Koliko je Ela imala novca na tekućem računu, a koliko je potrošila?

PRIMITAK _____ eura

IZDATAK _____ eura

5. Ela nije imala dovoljno novca na tekućem računu. Na koji je način došla do ostatka novca koji joj je bio potreban za nove tenisice?

6. Prilikom kupnje debitnim karticama, moramo upisati PIN ili tajni osobni korisnikov broj. Je li Ela ispravno postupila tako što je svoj PIN rekla Rei?

7. Kako se zove naknada koju plaćamo banci zbog minusa na tekućem računu (ako dugujemo) ili koju dobivamo (ako drugi duguju nama) za neki iznos na određeno vrijeme?

8. Zaokruži ispravan odgovor na koji bi način mogao/mogla štedjeti.

1. PRIMITAK < IZDATAK
2. PRIMITAK = IZDATAK
3. PRIMITAK > IZDATAK

ZAVRŠNI DIO SATA (10 min)

Učenici ponavljaju usvojena znanja igrajući kviz u aplikaciji Forms.

Poveznica: <https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=FvJamzTGgEurAgyaPQKQkfeAl-7QKNlpEgOkib6EeOatUNTQxQkQxM0VHN0tZUFdMNIBWOFZCQ01STC4u>.

IZVORI

Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Kurikulum za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Građanski odgoj i obrazovanje, Modul Zaštita potrošača, priručnik za učitelje, Agencija za odgoj i obrazovanje.

Gordana Frol, Vesna Kovač, Orjana Marušić Štimac, Mirela Pašić. Učenik građanin – priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje. Rijeka: Grad Rijeka. 2017.

Berger, K. i sur. (2009). Zaštita potrošača. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Berger, K., Horvat, R. Lončarić-Jelačić, N., Mackert, H., Kegel, S., Rakonca, D., Romić, S. (2009). Građanski odgoj i obrazovanje. Modul Zaštita potrošača, priručnik za učitelje. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Ralašić, M., Nikšić, A., Skledar Matijević, A., Vehovec, M. Novac i ja. Štedopis, Institut za financijsko obrazovanje, Vincenta iz Kastva 12, Zagreb.

PRAVA POTROŠAČA

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: upoznati učenike s pravima i odgovornostima potrošača uz pomoć Zakona o zaštiti potrošača.

ISHODI:

goo A.3.1. Promišlja o razvoju ljudskih prava,

goo A.3.2. Uočava važnost Ustava Republike Hrvatske i drugih temeljnih dokumenata u zaštiti ljudskih prava,

goo A.3.3. Promiče ljudska prava.

METODE RADA: istraživačka metoda, dijaloška metoda, oluja ideja, razgovor, demonstracija.

UVODNI DIO (10 min)

Pred vama se nalazi listić na kojem su zapisana potrošačka prava i odgovornosti. Zaokružite koja su to prava po vašem mišljenju.

IZBOR

IZRAŽAVANJE MIŠLJENJA I PRIGOVORA

SIGURNOST

ČEKANJE U REDU

ZADOVOLJAVANJE OSOBNIH POTREBA

INFORMACIJA

BESPLATNO DOBIVANJE VREĆICA

NAKNADA ŠTETE

DOBRA GLAZBA U DUĆANU

ZDRAV OKOLIŠ

Povesti razgovor s učenicima o potrošačkim pravima.

AKTIVNOST ZA UČENIKE (20 min)

Učenici su podijeljeni u pet skupina. Svaka skupina dobiva radni listić sa zadacima.

● **Skupina broj 1**

Slika prikazuje jednu od omiljenih slastica koju često jedemo.

1. Navedite sastojke koji su vam potrebni za izradu navedene slastice.

RECEPT

2. Izdvojite jedan sastojak koji ima najkraći rok trajanja.

3. U trgovini ste kupili proizvod koji ste naveli. Rok trajanja ističe za dva dana. Proizvod se nalazio na polici s istim proizvodima kojima je rok trajanja četrnaest dana. Cijena navedenih proizvoda je 4 eura.

Proučite članak o Zaštiti potrošača. Je li trgovac pogriješio? Obrazložite svoj odgovor.

4. Osmislite poruku za kupce kojom im poručujete da pripaze na cijene i rok trajanja proizvoda.

Poruka može biti u obliku stihova s rimom, natpisa, slogana... Budite kreativni.

● **Skupina broj 2**

Slika prikazuje primjer omiljene obuće koje nosimo.

1. Navedite što sve gledate kod kupnje tenisica.

KRITERIJI ZA KUPNJU TENISICA

2. Izdvojite jedan kriterij koji vam je najvažniji prilikom kupnje.

3. U trgovini ste kupili tenisice. Nakon prvotnog uzbuđenja zbog kupnje toliko željenih tenisica, kod kuće ste primijetili da je jedna tenisica oštećena. Proizvod se nalazio na polici s ostalim tenisicama. Cijena navedenih proizvoda je 60 eura.

Proučite članak o Zaštiti potrošača. Je li trgovac pogriješio? Obrazložite svoj odgovor.

4. Osmislite poruku za kupce kojom im poručujete da pripaze prilikom kupnje je li proizvod ispravan.

Poruka može biti u obliku stihova s rimom, natpisa, slogana... Budite kreativni.

● Skupina broj 3

Slika prikazuje jednu od omiljenih slastica koju često jedemo.

1. Navedite nekoliko omiljenih vrsta.

VRSTE ČOKOLADA

2. Izdvojite jedan kriterij koji vam je najvažniji prilikom kupnje omiljene čokolade.

3. U trgovini ste kupili omiljenu čokoladu. Nakon što ste došli kući, otvorili ste čokoladu i slasno pojeli trećinu. Istog ste dana popodne dobili osip na licu. Nedavno ste saznali da ste alergični na lješnjake koji su bili u čokoladi. Proučite Zakon o zaštiti potrošača. Je li trgovac taj koji je pogriješio ili vi kao kupac? Obrazložite svoj odgovor.

4. Osmislite poruku za kupce kojom im poručujete da pripaze na deklaraciju proizvoda.

Poruka može biti u obliku stihova s rimom, natpisa, slogana... Budite kreativni.

● **Skupina broj 4**

Slika prikazuje uređaj koji svakodnevno koristimo.

1. Navedite u koje svrhe najčešće koristite mobitele.

2. Izdvojite za što ih najčešće koristite.

3. U trgovini ste kupili novi mobitel. Nakon prvotnog uzbuđenja zbog kupnje željenog mobitela, kod kuće ste primijetili da je cijena na računu viša od istaknute cijene na proizvodu koji ste kupili. Proučite članak o Zaštiti potrošača. Je li trgovac pogriješio? Obrazložite svoj odgovor.

4. Osmislite poruku za kupce kojom im poručujete da pripaze je li na proizvodu pravilno istaknuta cijena. Poruka može u obliku stihova s rimom, natpisa, slogana... Budite kreativni.

● **Skupina broj 5**

Slika prikazuje voće koje većina ljudi voli.

1. Navedite voće koje najčešće kupujete.

2. Izdvojite jedan kriterij koji vam je najvažniji prilikom kupnje voća.

3. U trgovini ste kupili banane. Nakon što ste stigli kući, shvatili ste da ste trebali kupiti jagode.

Račun niste dobili.

Proučite Zakon o zaštiti potrošača. Tko je pogriješio prilikom kupnje? Obrazložite svoj odgovor.

4. Osmislite poruku za kupce kojom im poručujete da pripaze je li trgovac izdao pravilan račun te kako biste potaknuli kupce da zatraže i uzmu račun prilikom trgovine.

Poruka može u obliku stihova s rimom, natpisa, slogana... Budite kreativni.

ZAVRŠNI DIO (15 min)

Učenici izlažu radove skupine. Na ploči je nacrtano drvo koje se može izraditi i iz kartona ili stiropora.

Na stablu piše PRAVA POTROŠAČA, a učenici svoje radove (poruke kupcima) upisuju ili umeću na grane stabla.

Raspravom dolaze do zaključka kako postati odgovoran potrošač.

IZVORI

Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Kurikulum za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

Građanski odgoj i obrazovanje, Modul Zaštita potrošača, priručnik za učitelje, Agencija za odgoj i obrazovanje.

Gordana Frol, Vesna Kovač, Orjana Marušić Štimac, Mirela Pašić. *Učenik građanin – priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje*. Rijeka: Grad Rijeka. 2017.

Berger, K. i sur. (2009). *Zaštita potrošača*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Berger, K., Horvat, R. Lončarić-Jelačić, N., Mackert, H., Kegel, S., Rakonca, D., Romić, S. (2009). *Građanski odgoj i obrazovanje. Modul Zaštita potrošača, priručnik za učitelje*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

INTERNETSKE STRANICE

https://www.stedopis.hr/wp-content/uploads/2016/06/NOVAC_i-Ja_e-zidanje_18.1..pdf

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_02_19_203.html

<https://www.pexels.com/search/people/>

PRILOZI

SLIKA 1.

<https://images.pexels.com/photos/15564188/pexels-photo-15564188/free-photo-of-pancakes-with-berries-and-marple-syrup.jpeg?auto=compress&cs=tinysrgb&w=1260&h=750&dpr=1>

SLIKA 2.

<https://images.pexels.com/photos/12484292/pexels-photo-12484292.jpeg?auto=compress&cs=tinysrgb&w=1260&h=750&dpr=1>

SLIKA 3.

<https://images.pexels.com/photos/4110088/pexels-photo-4110088.jpeg?auto=compress&cs=tinysrgb&w=600>

SLIKA 4.

<https://images.pexels.com/photos/4195325/pexels-photo-4195325.jpeg?auto=compress&cs=tinysrgb&w=600>

SLIKA 5.

<https://images.pexels.com/photos/7194915/pexels-photo-7194915.jpeg?auto=compress&cs=tinysrgb&w=1260&h=750&dpr=1>

PREDRASUDE I STEREOTIPI

uvod

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: učenik će osvijestiti i prepoznati važnost prihvaćanja, uvažavanja i podržavanja različitosti te će ukloniti stereotipe i predrasude koje se temelje na kulturološkim i nacionalnim razlikama, kao i razlikama u izgledu. Također će prepoznati važnost prihvaćanja, uvažavanja i podržavanja različitosti.

ISHODI:

- goo A.4.3. Promiče ljudska prava,
- goo A.4.5 Promiče prava nacionalnih manjina,
- goo A.3.3. Promiče ljudska prava,
- goo A.3.5. Promiče ravnopravnost spolova.

METODE RADA: dijaloška metoda, rasprava, frontalni rad, igra, kviz.

UVODNI DIO

Aktivnost 1 (5 min)

Učenici će uz pomoć svojih školskih tableta ili mobitela odigrati kviz u kojem svakom pojmu trebaju pridodati fotografiju. Učiteljica napominje da u ovom kvizu nema netočnih odgovora. Najvažnije je iskreno izraziti svoje mišljenje.

SREDIŠNJI DIO

Aktivnost 1 (10 min)

Učenici zajedno s učiteljicom komentiraju svaki pojam i fotografiju pojedinačno. Nakon toga, učiteljica uzima jedan primjer od navedenih pojmova u kvizu, npr. ŠTREBER, i fotografiju te postavlja pitanja:

- „Je li ovo realno?“
- „Jesu li ove tvrdnje osnovane na nekim dokazima?“
- „Zašto ste spojili baš taj pojam s fotografijom?“
- „Kako se zovu negativne pretpostavke ili mišljenja?“

Očekivani odgovor je: predrasude i stereotipi.

Aktivnost 2 (10 min)

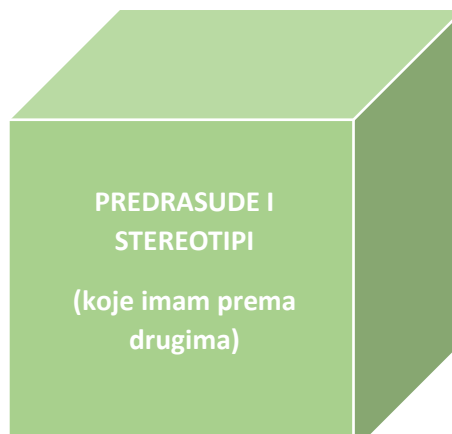
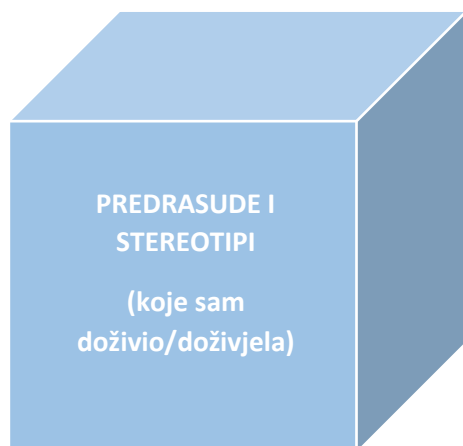

PREDRASUDE
I STEREOTIPI.
pptx

Sada će učenici pogledati kratku prezentaciju na temu predrasuda i stereotipa. Prezentacija sadrži definicije pojmova „predrasuda“ i „stereotip“ te citate vezane za temu. Nakon prezentacije, učenici ukratko komentiraju prezentaciju te postavljaju pitanja ako im nešto nije jasno.

Aktivnost 3 (10 min)

Učenici će dobiti papire izrezane na trake u dvije boje – zelenoj i plavoj. Na plavu traku učenici moraju napisati predrasudu ili stereotip koji su doživjeli, a na zelenu traku predrasude i stereotipe koje imaju prema drugima. Nakon toga, učiteljica izvlači iz svake kutije trake papira i čita naglas. Zajedno raspravljaju o svojim osobnim situacijama i doživljajima te razmatraju.

ZAVRŠNI DIO

Aktivnost 1 (10 min)

Učenici gledaju kratki video na YouTubeu, „The labels we carry“, (https://www.youtube.com/watch?v=hNS_D-pw8y4) koji im je učiteljica pustila. Za vrijeme gledanja trebaju razmišljati o sceni iz videa. Naposljetku, komentiraju zašto im se video (nije) svidio.

PREDRASUDE I STEREOTIPI

primjeri

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: učenik će razvijati kritičko mišljenje te osvijestiti i ukloniti stereotipe i predrasude koji se temelje na nepoštovanju kulturnih, nacionalnih i osobnih razlika, poput izgleda i drugo.

ISHODI:

- goo A.4.3. Promiče ljudska prava,
- goo A.4.5 Promiče prava nacionalnih manjina,
- goo A.3.3. Promiče ljudska prava,
- goo A.3.5. Promiče ravnopravnost spolova.

METODE RADA: *brainwriting*, frontalni rad, rad u grupi, dijaloška metoda, sociodramska igra, rasprava.

UVODNI DIO

Aktivnost 1: *brainwriting* (10 min)

Učenici su do sada sudjelovali u nastavi na temu predrasuda i stereotipa. Kako bi učenici ponovili teorijski dio vezan za predrasude i stereotipe, učiteljica na papiru A4 formata napiše rečenicu „*Predrasude su kada...*“ i predaje papir učeniku/učenici koji/koja sjedi u prvom redu. Također, na drugi papir A4 formata napiše rečenicu: „*Stereotipi su kada...*“ i predaje papir učeniku/učenici koji/koja sjedi u zadnjoj klupi, u redu dijagonalno od učenika/učenice koji je dobio/la prvi papir vezan za predrasude. Na taj će način, uz pomoć tehnike *brainwritinga*, učenici unakrsno nadopuniti oba papira vezana za predrasude i stereotipe. Učiteljica će na brzinu pročitati njihove odgovore te će se vrlo kratko osvrnuti na njih i komentirati ih.

SREDIŠNJI DIO

Aktivnost 1: sociodramska igra – pogledati Prilog 1. (30 min)

Učiteljica imenuje 4 učenika koji se dobrovoljno jave i svakome dodjeljuje žutu karticu koja sadrži jednu od četiri uloge:

1. učitelj/ica,
2. liječnik/psiholog,
3. roditelj,
4. prijatelj/ica.

Nakon toga, učiteljica dijeli učenike u 3 skupine. Svaka će skupina dobiti ime po boji (plavi, zeleni i ružičasti tim) te će dobiti omotnicu koja sadrži 5 kartica s pojmovima vezanima za predrasude i stereotipe koji su trenutno aktualni na području Republike Hrvatske i u okolici (npr. PLAVI TIM dobiva pojmove: Rom, kućanica, nogometaš, Slavonac i pretila osoba).

Ako razred ima manji broj učenika, svaki učenik/ica može dobiti dvije ili više kartica/pojmova unutar skupine ili se, po izboru učenika i/ili učiteljice, neke kartice mogu izbaciti.

Učiteljica naglašava kako je ključno da se svaki učenik uživi u svoju ulogu i spontano razmisli o tome koji je glavni emotivni problem njegove uloge. Na primjer, ako je učenik izvukao karticu s pojmom „homoseksualac“, tada se predstavlja pred cijelim razredom ovako: „Bok, ja sam Ivan, imam 13 godina i idem u 7. razred. Nedavno sam povjerio svojoj najboljoj prijateljici iz razreda da sam homoseksualac. Međutim, ona je to rekla svojoj drugoj prijateljici u povjerenju i nekoliko dana nakon toga, cijela je škola saznala. Počeo sam dobivati prijeteće poruke na mobitel i doživljam maltretiranje u školi. Probao sam nekoliko dana ne ići u školu jer sam mislio da će se situacija smiriti. I dalje imam problema s omalovažavanjem i maltretiranjem za vrijeme odmora. Posjećujem dječjeg psihologa dva puta tjedno i idem na razgovore kod školskog psihologa/pedagoga za vrijeme nastave jer sam počeo imati anksiozne napadaje i suicidalne misli. Sa svima sam se uvijek slagao u školi i u razredu, a sada me većina učenika i učenica ne može pogledati, a kamoli razgovarati sa mnom. Što da učinim? Da se barem nikada nisam rodio!“

Zatim ŽUTI TIM iz perspektive učitelja, liječnika ili psihologa, roditelja i prijatelja reagira, odnosno daje povratnu informaciju i rješenje za problem/situaciju u kojoj se učenik/ica nalazi (navedeni primjer plave skupine i primjer učenika koji je izvukao pojam „homoseksualac“).

Učenici žute skupine, posebice osoba u ulozi liječnika/psihologa, mogu se koristiti mobitelom kako bi pronašli dodatne informacije i znanstvene činjenice ako imaju poteškoća sa savjetovanjem učenika ili učenice.

ZAVRŠNI DIO

Aktivnost 1 (5 min)

Na kraju aktivnosti središnjeg dijela, učiteljica upita učenike: „Što ste naučili iz prethodne aktivnosti i čemu je ta aktivnost (sociodramska igra) služila?“ Očekivani odgovor učenika jest: kada se nađeš u „zamišljenoj“ situaciji („u tuđoj koži“), tada baš i nije tako lako suditi drugome. Također je bitno sagledati situaciju ili problem iz više kutova i iz različite perspektive kako bi se nekome pomoglo te kako bi se „razbile“ društvene predrasude, stereotipi i diskriminacija.

1. skupina PLAVI TIM	2. skupina ZELENI TIM	3. skupina RUŽIČASTI TIM	4. uloge ŽUTI TIM
Rom	Srbin	Nepalac	učitelj/ica
kućanica	navijač	homoseksualac	doktor/psiholog
nogometaš	Zagorac	Dalmatinac	roditelj
Slavonac	znanstvenica	lovaš	prijatelj/ica
pretiła osoba	štreber	manekenka	

UTJEČU LI MEDIJI NA NAŠE MIŠLJENJE I STAVOVE?

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: učenici će moći uočiti stereotipe i predrasude u medijima te osvijestiti način na koji mediji utječu na stavove i mišljenja.

ISHODI:

goo A.3.1. Promišlja o razvoju ljudskih prava,
goo A.3.3. Promiče ljudska prava.

Metode rada: dijaloška metoda, oluja ideja, razgovor, demonstracija.

UVODNI DIO (10 min)

Povesti s učenicima razgovor pomoću pitanja.

- Što su sve mediji?
- Koliko vremena provodite na internetu?
- Što su stereotipi, a što predrasude?

Danas ćemo održati radionicu na temu: „Utječu li mediji na naše stavove i mišljenja, a samim time na razvoj stereotipa i predrasuda?“

AKTIVNOSTI ZA UČENIKE (20 min)

Učenici će biti podijeljeni u 4 skupine. Svaka skupina dobiva zadatak.

● Skupina 1

Na popularnoj društvenoj mreži koju koristi većina mladih osvanula je objava jednog mladića.

Romi su sinoć uništili školsko igralište. Ponašaju se neprimjereno. Čuvajte se!

Zadatak 1

Napišite tri emocije koje u vama pobuđuje ova objava.

_____, _____, _____

Kakav stav izaziva ova objava?

Zadatak 2

Pročitajte priču o dječaku Veljku koji pripada romskoj nacionalnoj manjini.

Veljko je učenik sedmog razreda. Nakon škole je došao na igralište i poželio igrati nogomet s ostalim učenicima. Nakon što je izrazio tu želju, obratio mu se Igor.

Igor: „Ne možeš s nama igrati nogomet!“

Veljko: „Zašto?“

Igor: „Uništavaš školsko igralište!“

Veljko: „Nemam ništa s tim!“

Zašto vršnjaci nisu prihvatili Veljka i dopustili mu da zajedno igraju nogomet?

Tko je utjecao na Igorovo mišljenje i mišljenje ostalih dječaka?

Radi li se ovdje o stereotipu ili predrasudi? Obrazložite svoj odgovor.

● Skupina 2

Na televiziji je prikazana reklama za popularnu emisiju koja poziva mlade da se prijave na audiciju kako bi pokazali svoje pjevačke talente.

Reklama za audiciju je glasila:

„Ako ste mladi i ako imate dobar glas i stas, prijavite se na audiciju i pokažite svoj talent.“

U reklami su sudjelovale mlade, visoke i vitke djevojke.

Zadatak 1

Napišite tri emocije koje u vama pobuđuje reklama za audiciju.

_____ , _____ , _____

Kakav je vaš stav na temelju reklame o tome kakve bi karakteristike trebali imati kandidati?

Zadatak 2

Pročitajte priču o djevojci Jasmini.

Jasmina je učenica trećeg razreda srednje škole. Oduvijek je voljela pjevati. U školi je sudjelovala u zboru i na raznim natjecanjima. Kad je vidjela reklamu, odlučila se prijaviti na audiciju. Nakon što je došla na audiciju, ostale su je kandidatkinje pogledale s podsmijehom te joj se jedna od njih obratila.

Kandidatkinja broj 1: „Zašto si se prijavila?“

Jasmina: „Volim pjevati i želim pokazati svoj talent.“

Kandidatkinja broj 1: „U reklami su rekli da osoba mora imati dobar glas i stas. Ne znam kakav ti je glas, ali stas baš i nije nešto... imaš višak kilograma, niska si i lice ti je prištavo.“

Zašto su kandidatkinje s podsmijehom pogledale Jasminu kada se pojavila na audiciji?

Tko je utjecao na njihovo mišljenje?

Radi li se ovdje o stereotipu ili predrasudi? Obrazložite svoj odgovor.

● Skupina 3

Ususret svjetskom nogometnom prvenstvu, na radiju se često puštala reklama koja je glasila:

„Uskoro se bliži nogometno prvenstvo, najvažnija muška sporedna stvar na svijetu!
Pripremite rekvizite kako biste navijali za našu reprezentaciju!“

Zadatak 1

Napišite tri emocije koje u vama pobuđuje reklama za nogometno prvenstvo.

_____ , _____ , _____

Kakav je vaš stav na temelju reklame o tome tko su najvjerniji navijači?

Zadatak 2

Priča o djevojci Tena.

Tena je srednjoškolka. Voli igrati nogomet. Prati svaku utakmicu reprezentacije i domaćih klubova. Kako se približavao početak prvenstva, Tena je željela sa svojim vršnjacima pratiti utakmice. Na igralištu je vidjela Matiju i prijatelje kako igraju nogomet.

Tena: „Mogu li s vama igrati nogomet?“

Matija: „Ne možeš!“

Tena: „Mogu li sutra s vama gledati utakmicu naše reprezentacije?“

Na Tenino pitanje, Matija se okrenuo prema prijateljima te su se podsmjehivali.

Zašto Matija nije želio da Tena igra nogomet s njima i da zajedno gledaju utakmicu reprezentacije?

Tko je utjecao na njihovo mišljenje?

Radi li se ovdje o stereotipu ili predrasudi? Obrazložite svoj odgovor.

● Skupina 4

U popularnim tjednim novinama za mlade izašao je članak na temu političara.

Naslov članka je glasio:

„Rijetke žene političarke u muškom svijetu politike.“

U tekstu je pisalo:

„Uloga žene kroz povijest bila je briga o djeci i kućanstvu. Zbog toga se mali broj žena uključuje u politiku, a one koje se uključe nisu toliko uspješne političarke.“

Zadatak 1

Napišite tri emocije koje u vama pobuđuje članak u novinama.

_____ , _____ , _____

Kakav je vaš stav na temelju novinskog članka o ženama u politici?

Zadatak 2

Priča o djevojci Maji.

Maja je maturantica. Razmišlja o upisu na fakultet, a na prvom joj je mjestu Fakultet političkih znanosti. S vršnjacima je razgovarala o fakultetima koje bi željeli upisati.

Maja: „Voljela bih upisati Fakultet političkih znanosti i jednog dana postati političarka.“

Sven: „Jesi li sigurna u svoj izbor?“

Maja: „Jesam! Voljela bih napraviti nešto dobro za naše društvo, a posebno za nas mlade.“

Sven se okrenuo prema prijateljima te su se podsmjehivali.

Zašto se Sven podsmjehivao na Majin izbor budućeg zanimanja?

Tko je utjecao na njegovo mišljenje?

Radi li se ovdje o stereotipu ili predrasudi? Obrazložite svoj odgovor.

ZAVRŠNI DIO SATA (15 min)

Predstavnik skupine predstavlja zadatak prema sljedećim smjernicama.

Na ploču napisati vrste medija (internet, novine, televizija, radio).

Predstavnik skupine stavlja naljepnicu o kakvom se stereotipu ili predrasudi radi ispod medija koji su imali u zadatku.

Ukratko predstaviti zadatak (tko je glavni lik u zadatku, što je želio/željela, prema kojoj su skupini ljudi razvijene predrasude ili stereotipi).

Povesti raspravu s učenicima o tome koliko mediji utječu na naše stavove, odnosno na razvoj stereotipa i predrasuda te na koji način možemo oblikovati vlastito mišljenje.

IZVORI

Gordana Frol, Vesna Kovač, Orjana Marušić Štimac, Mirela Pašić. *Učenik građanin – priručnik za Građanski odgoj i obrazovanje*. Rijeka: Grad Rijeka. 2017.

Šalaj, B., Uzelac, M., Gelb, D., Đorđević, I., Šindler, A., Žitko, M., Jurman, L., Žnidarec Čučković, A., *PRIRUČNIK za nastavnike, Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja*, Centar za mirovne studije/Mreža mladih Hrvatske, Novi val d.o.o., 2013.

Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

ZERO WASTE

(Prevenција bacanja iskoristivih namirnica)

(7. razred predmetne nastave)

CILJ: učenik će spoznati i uočiti važnost održivog razvoja te će steći znanje vezano za koncept i terminologiju održivog razvoja uz pomoć kojeg će oblikovati svoje osobne stavove i nadograditi svoj sustav vrijednosti. Također će preuzeti aktivnu ulogu u realiziranju procesa održivog razvoja u lokalnoj zajednici.

ISHODI:

- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice,
- goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti,
- goo C.3.3. Promiče kvalitetu života u lokalnoj zajednici.

METODE RADA: razgovor, kviz, *brainstorming*, rad u skupini, rasprava.

UVODNI DIO

Aktivnost 1: *brainstorming*, rasprava (10 min)

Učiteljica uz pomoć magneta stavi na bijelu ploču tri fotografije bacanja hrane te pita učenike:

„Kako se osjećate kada vidite ove fotografije?“

„Što vam prvo padne na pamet kada vidite ove fotografije?“

„Možete li ostati ravnodušni kada vidite ove fotografije? Zašto ne/da?“

Učenici kratko raspravljaju s učiteljicom o fotografijama i iznose svoje mišljenje.

Učenici zaključuju da se na fotografijama radi o prekomjernom bacanju hrane.

SREDIŠNJI DIO

Aktivnost 1: kviz (20 min)

Učiteljica dijeli razred u dvije skupine kako bi mogli igrati igru Zavrti kotač (*Spin the wheel*). Svaka skupina odabere svoje ime. Učiteljica naglašava kako će pobjednička ekipa dobiti nagradu (slatkiše). Svaka skupina dobije list na kojem se nalazi tablica s dva stupca. U prvom se stupcu nalaze pojmovi iz kviza Zavrti kotač (*Spin the wheel*), a u drugom stupcu svaka skupina mora napisati što više mogućih rješenja u što kraćem roku. Kada učenici izvrte sve pojmove na kotaču, predaju učiteljici radni listić s tablicom koji svi zajedno boduju. Za svako točno rješenje dobije se jedan bod. Skupina koja ostvari najveći broj bodova je pobjednik.

Zavrti kotač (*Spin the wheel*)

NAMIRNICE	RJEŠENJE
1. bundeva	
2. celer	
3. govedo	
4. rajčica	
5. kosti	
6. kore od povrća	
7. banana	
8. riža	
9. svinja	
10. pire od krumpira	
11. pohano meso	
12. ustajali kruh	
13. dotrajalo voće	
14. kokos	
15. ljuske od jajeta	
16. dotrajale jabuke	

ZAVRŠNI DIO

Aktivnost 1 (10 min)

Nakon aktivnosti Zavrti kotač (*Spin the wheel*) učiteljica upita učenike:

- „Što mislite, zašto je štetno bacati hranu?“
- „Kakav utjecaj bacanje hrane ima na naš okoliš i planet?“
- „Jeste li se upoznali s izrazom održivi razvoj i *zero waste*?“
- „Na koji način još možemo spriječiti bacanje hrane? Navedite primjer!“

Moguća rješenja:

1. *umjesto papirnatih kuhinjskih ubrusa koristiti pamučne kuhinjske krpe,*
2. *umjesto plastične ili papirnatu vrećicu koristiti platnenu vrećicu,*
3. *umjesto jednokratne plastične ambalaže koristiti upotrebljivu staklenu bocu,*
4. *umjesto bacanja plastične ambalaže upotrijebiti istoimenu ambalažu u druge svrhe.*

Na kraju sata, učiteljica predlaže učenicima mini projekt **7-days no food waste challenge** u vlastitom kućanstvu. Učiteljica naglašava učenicima kako je vrlo važno upoznati članove obitelji s tim projektom kako bi se svi uključili i zajedno sudjelovali u njemu te osvijestili važnost, odnosno štetnost bacanja hrane. Između ostalog, učenici trebaju sa svojim članovima obitelji promisliti i primijeniti načine kako uopće spriječiti i/ili barem smanjiti nastanak otpada u kućanstvu.

PROJEKT ZELENA BUDUĆNOST

5 sati

(7. razred predmetne nastave)

● 1. sat: ODJEĆA I NAŠA ZELENA BUDUĆNOST

Očekivani ishodi

ISHODI:

- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice,
- goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti,
- goo C.3.3. Promiče kvalitetu života u lokalnoj zajednici.

CILJ: osvijestiti učenike o štetnosti prekomjerne proizvodnje odjeće te o tome kako bacanje odjeće utječe na okoliš. Primijeniti usvojena znanja o važnosti recikliranja.

METODE RADA: dijaloška metoda, kreativan rad, radni listić, rasprava, stablo budućnosti.

UVODNA AKTIVNOST

Kako bi se učenici motivirali za projektne aktivnosti, postaviti pitanja:

Što je zelena budućnost? (oluja ideja)

Učenici ispisuju ideje i razmišljanja na papiriće (pripremljene unaprijed u obliku listova stabla).

Pripremiti stablo od stiropora ili kartona. Učenici lijepe listove na grane.

Povesti raspravu o napisanom. (10 min)

AKTIVNOST ZA UČENIKE

Učenici gledaju video materijal: <https://www.youtube.com/watch?v=ZoiU8sprXpQ>.

Izvor: YouTube; **Can Fashion Be Sustainable? | BBC Earth**.

Nakon gledanja videa, učenici rješavaju listić u paru.

1. Koja je razlika između brze i održive mode?

2. Što si sve novo naučio/naučila iz videa? Napiši tri podatka.

3. Je li te ovaj video potaknuo na razmišljanje i promijenio tvoje mišljenje o daljnjoj kupnji odjeće?

DA

NE

NISAM SIGURAN/SIGURNA

4. Smatraš li da ponekad kupuješ odjeću koja ti i nije prijeko potrebna i nužna?

DA

NE

5. Bi li radije kupio/kupila jedan komad skuplje i kvalitetne odjeće ili više komada jeftinije odjeće slabije kvalitete?
Objasni odgovor.

6. Na koje sve načine možemo prenamijeniti odjeću koju više ne nosimo? Navedi **dvije** ideje.

7. Na koji bi način mogao/mogla utjecati na ljude iz svoje okoline kako bi i oni mogli pridonijeti smanjenju količine otpada koji stvara odjeća?

8. Smatraš li da je važno već od najranije dobi ukazivati na problem i na koji način možemo djeci usaditi odgovorno ponašanje prema kupnji i prenamjeni odjeće?

9. Da te životinje mogu razumjeti, kako bi im objasnio/objasnila ponašanje ljudi i proizvođača odjeće koji ne brinu o prirodi i životinjskim staništima dok masovno proizvode odjeću?

10. Što bi savjetovao/savjetovala proizvođačima, na koji način mogu smanjiti onečišćenje svojom proizvodnjom?

11. Kakva se šteta može nanijeti prirodi i životinjama, a posljedično i ljudima ako se ovaj trend proizvodnje i bacanja odjeće nastavi?

12. Osvijesti koliko tvoje kućanstvo stvara otpada kupnjom odjeće i smisli način prenamjene.

13. Napravi neki novi artikl (prenamjenu) od nekoliko komada odjeće koje više ne koristiš. Sve to snimi i napravi kraći edukativni video o prenamjeni odjeće.

Rasprava o navedenom (25 min).

ZAVRŠNI DIO SATA (10 min)

Učenici pišu poruke kako smanjiti tekstilni otpad (prenamjena...) i stavljaju ih na grane stabla.
Analizirati napisano.

● 2. i 3. sat: PLASTIČNE VREĆICE I NAŠA ZELENA BUDUĆNOST

Očekivani ishodi

ISHODI:

- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice,
- goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti,
- goo C.3.3. Promiče kvalitetu života u lokalnoj zajednici.

CILJ: učenik će primjenjivati usvojene informacije i osvještavati okolinu o važnosti recikliranja plastičnih vrećica te će sudjelovati u radionici recikliranja.

Učenik će razvijati i prenositi pozitivne stavove prema prirodi i očuvanju okoliša u svojoj lokalnoj zajednici.

METODE RADA: dijaloška metoda, kreativan rad, radni listić, rasprava, stablo budućnosti.

UVODNI DIO

Aktivnost 1 (10 min): radni listić (Prilog 1.)

Učiteljica dijeli učenicima kratki radni listić, a oni moraju razmisliti i napisati odgovore. Nakon toga, učenici čitaju pitanja i iznose svoje odgovore, a učiteljica čita točne odgovore, odnosno statističke podatke. Zajedno komentiraju svoju procjenu.

Prilog 1.

Nadopuni izjave u drugi stupac!

		Napiši odgovor u stupac!
1.	Plastične vrećice napravljene su od...	naftnih derivata
2.	Svake godine diljem svijeta upotrijebi se... plastičnih vrećica. (Koliko?)	tri bilijuna
3.	Koliko (izraženo u postocima) morskih ptica zaglavi u plastici?	44 %
4.	Koliko minuta u prosjeku koristimo jednu plastičnu vrećicu?	12 minuta
5.	Jesu li plastične vrećice biorazgradive?	Ne, jer se razgrade u mikroplastiku koja nikada ne nestane.

IZVOR: <https://www.davor-skrlec.eu/sedam-porazavajućih-činjenica-o-plasticnim-vrećicama/>.

SREDIŠNJI DIO

Aktivnost 1 (30 min): Prilog 2.

Učiteljica stavlja na stol puno iskorištenih vrećica i upita učenike:

- „Kako se osjećate sada kada znate određene činjenice?“
- „Jeste li bili svjesni koliko obične plastične vrećice štete organizmima i okolišu?“
- „Kako možemo spriječiti gomilanje vrećica?“
- „Što možemo napraviti s vrećicama, odnosno kako ih možemo prenamijeniti i iskoristiti?“

Nakon rasprave, učenici sami biraju plastične vrećice i uzimaju potreban pribor, poput škara i vrućeg ljepljivog, te zatim izrađuju predmete poput snjegovića, uskrasnih pilića i cvijeća koje će prodavati na blagdanskom sajmu u predvorju škole. U Prilogu 2. nalazi se samo nekoliko primjera, odnosno fotografija koje prikazuju kako se plastične vrećice mogu prenamijeniti i reciklirati.

Prilog 2.

Izradila učiteljica Ana-Marija Trevižan Vujčić s učenicima, OŠ Kistanje, 2019. ◆

◀ Izradila učiteljica Ana-Marija Trevižan Vujčić s učenicima, OŠ Kistanje, 2019.

▼ Izradila učiteljica Nikolina Čeko u suradnji s učiteljicom Vedranom Neralić Strugačevac, OŠ Kistanje, 2023.

ZAVRŠNI DIO

Aktivnost 1 (10 min)

Učiteljica pušta videa na YouTubeu: **PLASTIC STATE OF MIND (Empire State of Mind Parody)**. Poveznica: <https://www.youtube.com/watch?v=koETnR0NgLY>. Nakon toga, učenici međusobno komentiraju video i izlažu svoje radove u učionici.

Potaknuti raspravu o navedenom, uz riješeni listić.

ZAVRŠNI DIO SATA

Učenici pišu poruke kako smanjiti uporabu plastičnih vrećica (umetnuti na stablo s prethodnog sata).

● **4. sat: PLASTIČNE BOCE I NAŠA ZELENA BUDUĆNOST**

ISHODI:

- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice,
- goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti,
- goo C.3.3. Promiče kvalitetu života u lokalnoj zajednici.

CILJ: učenik će primjenjivati usvojene informacije i osvještavati okolinu o važnosti recikliranja plastičnih boca te će sudjelovati u radionici recikliranja.

Učenik će razvijati i prenositi pozitivne stavove prema prirodi i očuvanju okoliša u svojoj lokalnoj zajednici.

METODE RADA: dijaloška metoda, kreativan rad, radni listić.

UVODNA AKTIVNOST

Upitati učenike:

1. Koliko često kupujete sokove, vodu i sl. u plastičnim bocama?
2. Nakon što ste konzumirali sok ili vodu, pazite li da bocu bacite u kantu za plastiku?
3. Primjećujete li navike drugih? Kakve su?

(10 min)

AKTIVNOST ZA UČENIKE

Pogledati video materijal: https://www.youtube.com/watch?v=_6xINyWpP8.

Izvor: Youtube. „Što se stvarno dogodi plastici koju baciš – Emma Bryce“.

Upotreba plastičnih boca (ambalaže): radni listić.

- Objasni porijeklo plastike. Je li plastika organskog ili anorganskog porijekla?
- Što činiš s plastičnom bocom nakon što popiješ sok ili vodu? Koristiš li je ponovno?
- Gdje završe plastične boce koje se bace u smeće, a ne recikliraju se?
- Što je to Veliki tihooceanski otok ili nakupina smeća (eng. *Great Pacific Garbage Patch*, GPGB)?
- Koliko takvih oceanskih nakupina postoji?
- Istraži tko je Boyan Slat i koja je njegova uloga u borbi protiv otpada u oceanima.
- Što je to mikroplastika i kako ona utječe na životinje i ljude?
- Skeniraj QR code i saznaj što je to biorazgradiva i biobazirana plastika te pokušaj odgovoriti na pitanje postoji li alternativa plastičnim bocama.

IZVOR: <https://www.resinex.hr/industrije/bioplastics-current-important-trend.html>.

- Znaš li što znače oznake na plastičnoj boci?
- Skeniraj QR code i otkrij što znače pojedine oznake na plastičnoj ambalaži.

IZVOR: <https://rcco.hr/sto-znace-oznake-na-plasticnoj-ambalazi-i-kako-ju-pravilno-odvojiti/>.

- Zašto je dobro poznavati oznake na proizvodima od plastike?
- Koliko različitih simbola možemo primijetiti na plastičnoj ambalaži?
- Koje oznake na plastičnim proizvodima treba izbjegavati?
- Kako nazivamo osnovnu oznaku koja predstavlja univerzalni međunarodni simbol recikliranja?

ZAVRŠNI DIO

Učenici pišu poruke kako smanjiti uporabu plastičnih boca ili kako ih reciklirati (umetnuti na stablo s prethodnog sata).

● 5. sat: HRANA I NAŠA ZELENA BUDUĆNOST

ISHODI:

- goo C.3.1. Aktivno sudjeluje u projektima lokalne zajednice,
- goo C.3.2. Doprinosi društvenoj solidarnosti,
- goo C.3.3. Promiče kvalitetu života u lokalnoj zajednici.

UVODNA AKTIVNOST

Povesti raspravu s učenicima o konzumaciji hrane.

1. Pojedete li uvijek sve što kupite?
2. Pojedu li učenici svu hranu u školskoj kuhinji? Koju hranu najviše pojedu, a koju ostavljaju?

(10 min)

AKTIVNOST ZA UČENIKE

Pogledati video materijal: <https://www.youtube.com/watch?v=ishA6kry8nc>.

Izvor: YouTube, „**Food Waste: The Hidden Cost of the Food We Throw Out** | ClimateScience #9“.

CILJ: učenik će spoznati i uočiti važnost održivog razvoja te će steći znanje vezano za koncept održivog razvoja uz pomoć kojeg će oblikovati svoje osobne stavove i nadograditi svoj sustav vrijednosti. Također će preuzeti aktivnu ulogu u realiziranju procesa održivog razvoja u lokalnoj zajednici.

METODE RADA: dijaloška metoda, kreativan rad, upitnik, rasprava, stablo budućnosti.

UVODNI DIO

Aktivnost 1 (10 min): upitnik (Prilog 1.)

Učenici će na početku sata dobiti upitnik u kojem moraju zaokružiti T ako misle da je tvrdnja TOČNA ili N ako misle da je tvrdnja NETOČNA. Nakon što riješe upitnik, učenici čitaju tvrdnje i komentiraju svoje odgovore. Nakon toga, učiteljica naglašava da je svaka tvrdnja u upitniku TOČNA (T).

Prilog 1.

Zaokruži slovo **T** ako misliš da je tvrdnja **TOČNA** ili slovo **N** ako misliš da je tvrdnja **NETOČNA**.

		TOČNO	NETOČNO
1.	Svaki stanovnik Republike Hrvatske 2022. je godine u prosjeku bacio 71 kg hrane.	T	N
2.	U kućanstvima se baci 53 % hrane koja se može iskoristiti.	T	N
3.	Propadanje i bacanje hrane proizvede godišnje 4,4 gigatona emisija (efekt staklenika).	T	N
4.	Svake godine, stanovnici Zemlje iskoriste oko 5 milijardi konzervi i naprave isto toliko aluminijskog otpada.	T	N
5.	Diljem EU, baci se 88 milijuna tona hrane u vrijednosti od 143 bilijuna eura.	T	N
6.	U Republici Hrvatskoj, kućanstva u Istri, Primorju i Gorskom kotaru bace 61,1 kg hrane, u Dalmaciji 57 kg, a u Slavoniji 50,6 kg hrane.	T	N
7.	Razgradnja plastike i konzervi u prirodi traje 500 godina.	T	N

8.	Godine 2022. s glađu se suočilo više od 691 milijun ljudi.	T	N
9.	U svijetu se proizvede dovoljno hrane za cjelokupno stanovništvo.	T	N
10.	Gotovo polovica proizvedenog povrća i voća se baci (3,7 trilijuna jabuka).	T	N

Svaka je tvrdnja **TOČNA (T)**.

IZVORI:

<https://total-croatia-news.com/lifestyle/croatian-food-waste/>

<https://balkangreenenergynews.com/edible-food-accounts-for-40-percent-of-food-waste-in-croatia/>

<https://www.ozharvest.org/food-waste-facts/>

SREDIŠNJI DIO

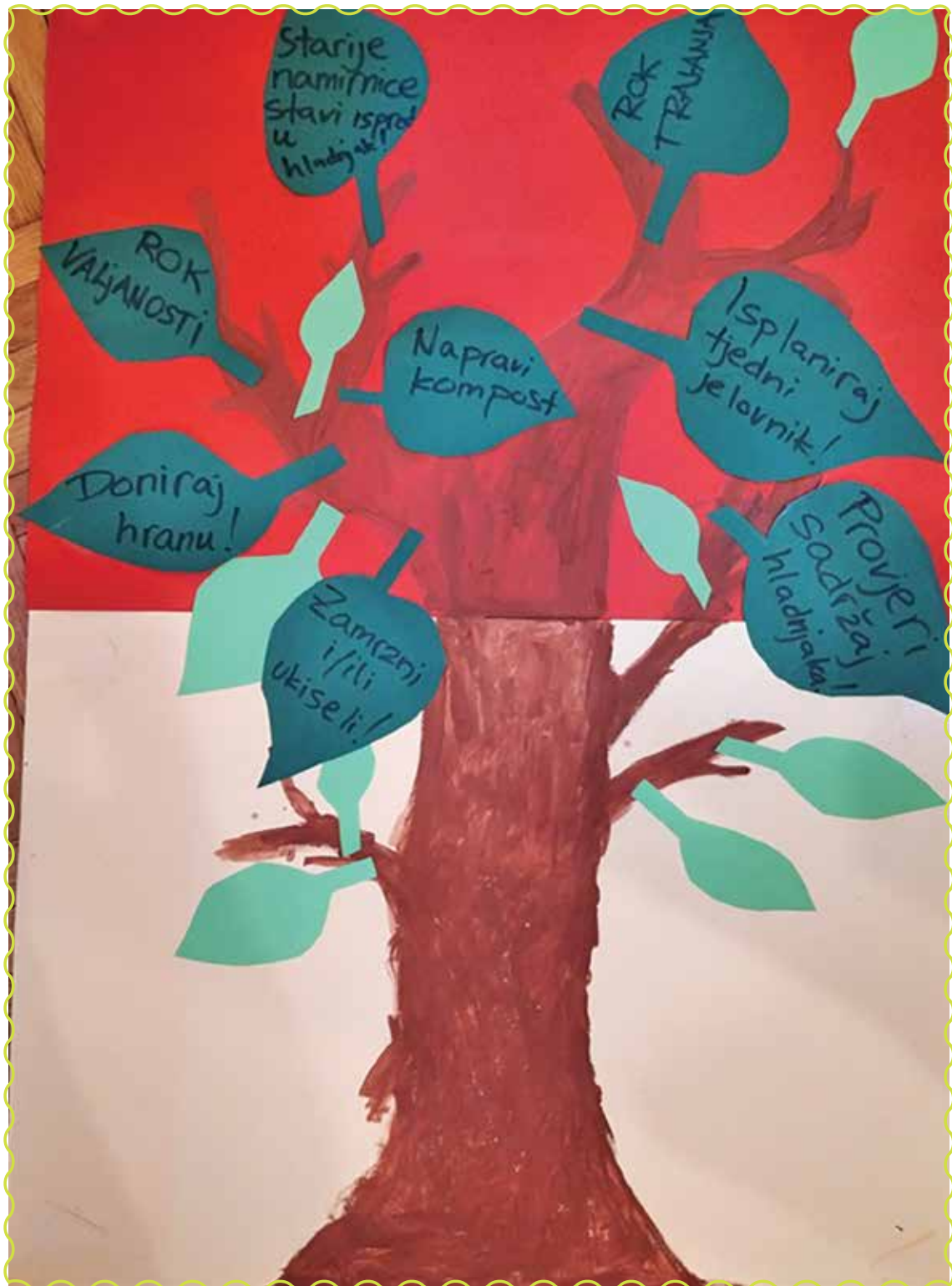
Aktivnost 1 (30 min): stablo budućnosti (Prilog 2.)

Učiteljica na ploču zalijepi stablo s granama i podijeli učenicima nekoliko kartica praznog papira u obliku listova. U međuvremenu, učenici razmišljaju o tome na koji način oni kao pojedinci mogu spriječiti bacanje hrane u svom kućanstvu. Nakon što učenici razmisle o rješenjima kako spriječiti bacanje hrane, svatko dođe na ploču i zalijepi svoj list na granu stabla. Učenici naglas iznose svoje ideje, a učiteljica ih vodi i nadopunjava po potrebi.

Mogući su sljedeći odgovori učenika (koje pišu na list i lijepe na grane stabla):

1. Provjeri sadržaj hladnjaka i ostave kako bi se u trgovini kupili samo potrebni proizvodi!
2. Osmisli/isplaniraj tjedni jelovnik kako bi se najprije upotrijebio najkvarljiviji proizvod!
3. Nakon kupnje, uvijek stavi starije namirnice ispred novih kako bi se smanjile šanse da nekom zaboravljenom proizvodu istekne rok trajanja!
4. Prije kuhanja pravilno procijeni porcije!
5. Napravi kompost!
6. Hranu uvijek drži u hermetički zatvorenim posudama jer će to pomoći da se spriječi propadanje i propuštanje mirisa u ostatku hladnjaka!
7. Hranu zamrzni ili ukiseli!
8. Kad si u restoranu, zatraži da ti zapakiraju ostatke jela kako bi ih ponio/ponijela kući!
9. Nauči razliku između **roka valjanosti** (označava da se proizvod ne smije konzumirati ili ga ne bi bilo poželjno konzumirati nakon tog dana) i **roka trajanja** (označava mnogo trajnije i stabilnije proizvode)!
10. Doniraj hranu koja bi se inače bacila!

Prilog 2.

ZAVRŠNI DIO

Aktivnost 1 (5 min): rasprava

Učenici gledaju edukativni video na YouTubeu: „**OzHarvest – Food Waste Explained**“.

Poveznica: <https://www.youtube.com/watch?v=wgLuXvtaLyQ>.

Zatim im učiteljica postavlja pitanja:

- „Jeste li šokirani ovim podacima?“
- „Kako se osjećate sada kada znate koliko bacanje hrane šteti okolišu, a znamo da vlada glad u svijetu?“
- „Je li ovaj sat ostavio dojam na vas? Pozitivan ili negativan?“
- „Mislite li nakon današnjeg sata promijeniti navike što se tiče bacanja hrane? Zašto da/ne?“

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Učenici pišu poruke kako smanjiti bacanje hrane (umetnuti na drvo s prethodnog sata).

USTAV RH

primjeri

(8. razred predmetne nastave)

USTAV RH
1h 8 razred.pptx

